

Õiguskantsler

Hr Priit Pikamäe
Riigikohus
kantselei@riigikohus.ee

Teie 27.02.2015 nr 4-3-23-15

Meie 20.03.2015 nr 9-2/150361/1501265

**Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluses
Riigikogu valimise seaduse § 4 lõige 3 ja § 22 lõige 3**

Austatud Riigikohtu esimees

Pöördusite minu poole palvega kujundada seisukoht Tallinna Ringkonnakohtu 25.02.2015 otsusega haldusasjas nr 3-15-403 ja 27.02.2015 otsusega haldusasjas nr 3-15-412 põhiseaduse vastaseks tunnistatud ja kohaldamata jäetud Riigikogu valimise seaduse (RKVS) § 4 lõike 3 ja § 22 lõike 3 põhiseaduspärasuse kohta.

Tutvunud nimetatud kohtuotsustega ja Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) praktikaga kinnipeetavate isikute hääletamisõiguse tagamise küsimuses ning muude asjakohaste materjalidega ja arvestades õiguskantsleri poolt varem samas õiguslikus küsimuses väljendatud seisukohti, leian, et:

RKVS § 4 lõige 3 ja § 22 lõige 3 on vastuolus Eesti Vabariigi põhiseaduse §-dega 11, 57, 58 ja § 123 lõikega 2 ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIKonv) lisaprotokoll 1 artikliga 3 nende koostoimes osas, milles välistavad kõigi kohtu poolt kuriteos süüdi mõistetud ja vanglakaristust kandvate isikute õiguse hääletada Riigikogu valimistel.

Selgitan oma seisukohti alljärgnevalt. Ühtlasi teatan, et ei soovi asja arutamist suulises menetluses.

I Vaidlusalused sätted

RKVS § 4 lõige 3:

„(3) Hääletamisest ei võta osa isik, kes on kohtu poolt süüdi mõistetud kuriteos ja kannab vanglakaristust.“

RKVS § 22 lõige 3:

„(3) Valijate nimekirja ei kanta isikut, kelle kohus on karistusregistri andmetel süüdi mõistnud kuriteos ja kes valimispäevale eelneva 30. päeva seisuga kannab valimispäevani vanglakaristust.“

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

II Õiguskantsleri seisukoht

2.1. Asjaolud ja menetluse käik

1. Kuriteos süüdi mõistetud ja kinnipidamiskohas vanglakaristust kandvad isikud Andrus Erik ja Romeo Kalda esitasid Tallinna Halduskohtule kaebused tühistamaks vallasekretäri poolt tehtud otsused nende Riigikogu valimistel valijate nimekirja kandmata jätmise kohta, kuna kaebajad ei ole RKVS § 4 lõike 3 kohaselt Riigikogu valimistel hääleõiguslikud ja ei kuulu RKVS § 22 lõike 3 kohaselt valijate nimekirja kandmisele. Kaebajad palusid jätta nimetatud normid kohaldamata ja tunnistada need põhiseadusega vastuolus olevateks. Kaebajate arvates on vaidlustatud normid vastuolus ka EIKonv 1. lisaprotokolliga artikliga 3.

2. Tallinna Halduskohus jättis kaebused rahuldamata. Kohus hindas nimetatud normidest tuleneva kaebajate aktiivse valimisõiguse riive põhiseaduspärasust ning asus seisukohale, et riive teenib legitiimset eesmärki ning on kummagi kaebaja poolt sooritatud kuritegude raskust ja iseloomu, nende karistuse pikkust ning muid asjaolusid arvestades nende õiguste piiramisel proportsionaalne abinõu.

3. Kaebajad esitasid apellatsioonikaebused Tallinna Ringkonnakohtule.

4. Tallinna Ringkonnakohus tunnistas oma 25.02.2015 otsusega haldusasjas nr 3-15-403 ja 27.02.2015 otsusega haldusasjas nr 3-15-412 põhiseadusega vastuolus olevaks ja jättis kohaldamata RKVS § 4 lõike 3 ja § 22 lõike 3.

5. Ringkonnakohus leidis, et põhiseaduse § 57 kohaselt on hääleõiguslik Eesti kodanik, kes on saanud kaheksateist aastat vanaks. Kõigile valijatele ja valijate gruppidele peab olema tagatud võimalus mõjutada esindusorgani koosseisu kujunemist.

6. Nii EIK kohtupraktikas EIKonv protokolliga 1 artikli 3 kohaldamisel kui ka õiguskirjanduses on asutud seisukohale, et seadusest tulenev kõigi karistust kandvate kinnipeetavate aktiivse valimisõiguse piirang on ebaproportsionaalne.

7. Kohtul ei ole võimalik iseseisvalt hinnata valimisõiguse piirangu proportsionaalsust ja tuvastada, kas piirang on konkreetse kaebuse esitanud kinnipeetava isiku suhtes õigustatud. Kuigi õiguskirjandus ja EIK on 6.10.2005 otsuses *Hirst vs. Ühendkuningriik* nr 2¹ (edaspidi *Hirst*) leidnud, et kohtule võib olla ette nähtud piiritletud kriteeriumidest lähtuv õigus otsustada hääleõiguse piirangu proportsionaalsuse üle konkreetset kinnipeetavat puudutavalt, ei saa seda võrdsustada kohtuotsusega konkreetse normikontrolli menetluse raames. Kohtu otsustusõigus isiku hääletamisõiguse piiramisel eeldab seadusandja poolt poliitilise otsustuse tegemist ja kohaste hindamiskriteeriumide ning menetluskorra ettenägemist, mida praegu kehtestatud ei ole. Seetõttu saab kohtulik kontroll EIK-i praktikast tulenevalt piirduda üksnes sellega, kas seadusandja poolt kinnipeetavate valimisõiguse kõikehõlmav piirang on või ei ole kooskõlas liikmesriigile jäetud hindamisruumi piiridega. EIK-i poolt otsuses *Hirst* aktsepteeritud spetsiifilise lähenemise tõttu ei saa praegust olukorda pidada abstraktseks normikontrolliks.

8. Kuivõrd RKVS § 4 lõikes 3 ja § 22 lõikes 3 on valimatult sätestatud kõikehõlmav hääletamispiirang isikutele, kes on kohtu poolt süüdi mõistetud kuriteos ja kannavad vanglakaristust ning kohtule ei ole seaduses sätestatud volitusnormi asuda hindama selle piirangu

¹ EIK 6.10.2005 otsus asjas *Hirst vs. Ühendkuningriik* (2).

proportsionaalsust konkreetse kinnipeetava suhtes, on nimetatud normid vastuolus EIKonv protokolliga 1 artikliga 3 ning tulenevalt põhiseaduse §-de 57 ja 58 ning § 123 lõike 2 koosmõjust ka põhiseadusega.

9. Riigikohus liitis oma 2.04.2015 määrusega nr 3-4-1-2-15 mõlemad põhiseaduslikkuse järelevalve asjad ühtseks menetluseks.

2.2. Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse lubatavus

10. Säte, mille põhiseaduspärasust Riigikohus põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluses hindab, peab olema põhivaidluse lahendamisel asjassepuutuv.

11. Piirav või kohustav norm on asjassepuutuv siis, kui kohus peaks asja lahendades otsustama selle kehtetuse korral teisiti kui selle kehtivuse korral.²

12. Käesolevas asjas on mõlemad kaebajad süüdi mõistetud ja kinnipidamiskohas vanglakaristust kandvad isikud, kes on vaidlustanud haldusorgani otsuse jätta nad Riigikogu valimistel valijate nimekirja kandmata. Kaebajate valijate nimekirja kandmata jätmise otsus on tehtud RKVS § 4 lõike 3 ja § 22 lõike 3 alusel. Nimetatud normide kehtetuse korral tuleks kaebajad kui täisealised ja eeldatavalt täieliku teovõimega Eesti Vabariigi kodanikud kanda RKVS § 4 lõigete 1 ja 2 ning § 22 lõigete 1 ja 2 alusel valijate nimekirja. Seega leian, et nimetatud normide kehtetuse korral tuleks kohtul asja lahendades otsustada teisiti, kui normide kehtivuse korral.

13. Eelnevast nähtuvalt on I ja II kohtuaste käesolevas asjas erinevatel seisukohtadel küsimuses, millises ulatuses on vaidlustatud normide põhiseaduspärasuse kontrollimist konkreetse normikontrolli menetluses võimalik läbi viia.

14. Tallinna Halduskohus on kontrollinud vaidlustatud normide põhiseaduspärasust konkreetsete avaldajate õiguste piiramisel ning leidnud, et kaebajate õiguste piiramiseks oli olemas legitiimne põhjus ja piirang oli kaebajate poolt toime pandud kuritegude raskust ning iseloomu ja vangistuse kestust arvestades kaebajate suhtes proportsionaalne.

15. Tallinna Ringkonnakohus on seevastu leidnud, et tulenevalt EIK-i poolt analoogiliste kohtuasjade lahendamisel rakendatud spetsiifilisest lähenemisest ei ole siseriiklikul kohtul võimalik hinnata konkreetse normikontrolli raames selle proportsionaalsust üksiku kinnipeetava õiguste piiramisel, vaid kontroll saab piirduda vaid selle hindamisega, kas kinnipeetava hääletamise õigusest ilma jätmise vastab üldistele EIKonv-ist ja põhiseadusest tulenevatele nõuetele. Niisuguse kontrolli teostamist kinnipeetava avalduse alusel ei saa ringkonnakohtu arvates pidada abstraktseks normikontrolliks.

16. Eesti õiguskorras on kohtul võimalik algtada põhiseaduse §-st 152 ja põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse § 9 lõikest 1 tulenevalt põhiseaduslikkuse järelevalve menetlus ning kontrollida õigusnormide põhiseaduspärasust üksnes konkreetse kohtuasja pinnalt ja üksnes seoses asjassepuutuvate õigusnormidega.

17. Siiski ei saa ka konkreetse normikontrolli teostamisel eeldada, et kohus saab alati piirduda normi põhiseaduspärasuse hindamisega üksnes konkreetse kaebaja õiguste riive analüüsimisega.³

² nt RKPJK 11.12.2012 otsus asjas nr 3-4-1-11-12, p 30.

³ Kui oodata kohtunikult täitevõimule kaalutusõigust mitte võimaldava normi proportsionaalsuse hindamist üksnes konkreetse juhtumi asjaolude pinnalt, siis on ka võimalik (käesolevas kaasuses käsitletud olukorrale vastupidine)

Kohus peab põhiseaduslikkuse järelevalve teostamisel arvestama kõiki olulisi rahvusvahelistest kokkulepetest, põhiseadusest ja nende rakendamispraktikast tulenevaid asjaolusid omavahelises koostoimes. Need asjaolud võivad tuua kaasa vajaduse kontrollida normi põhiseaduspärasuse hindamisel esmalt selle vastavust üldistele miinimumnõuetele, mille rikkumise tuvastamisel on igal juhul tegemist põhiseadusevastase olukorraga ning langeb ära vajadus ülejäänud põhiseadusest tulenevate nõuete kontrollimiseks.

18. Nimetatud nõuete suurem abstraktsusaste ei muuda nende täidetuse kontrollimist konkreetses kohtuasjas abstraktseks normikontrolliks. Riigisisisel kohtul puudub põhjendus hinnata hääletamisõigust piiravate normide proportsionaalsust seostatuna konkreetse kinnipeetava poolt toime pandud tegudega, kui ta ei ole kontrollinud nende vastavust üldisematele põhiseadusest ja EIKonvist (ning selle järjekindlast EIK-i poolsest rakenduspraktikast)⁴ tulenevatele nõuetele.

19. EIK on oma praktikas asunud järjepidevale seisukohale, et kinnipeetava isiku EIKonv 1. protokollis artiklist 3 tulenevaid õigusi rikub igal juhul üldine, automaatne ja eranditeta hääletamisõiguse piirang (vt selle kohta tagapool, p 25 jj). Sellise iseloomuga aktiivse valimisõiguse piirang rikub kinnipeetava õigusi oma ebaproportsionaalsuse tõttu EIK-i praktikast nähtuvalt juba n-õ piirangusüsteemi tasandil ja sõltumata sellest, et nende konkreetse hääletamisõigusest ilmajätmise otsustamisel võiks EIKonv-i nõuetele vastavas valimisõiguse piiramise süsteemis osutada proportsionaalseks.⁵ Sisuliselt on EIK teostanud siin normide proportsionaalsuse eelkontrolli, määratledes konkreetsed asjaolud, millele mitte vastav hääletamisõiguse piiramine on igal juhul kvalifitseeritav kinnipeetava põhiõiguste rikkumisena, kui nimetatud norm tema suhtes kohaldub. Sellise asjaolu tuvastamisel kinnipeetava suhtes kohalduvas normis puudub vajadus riive proportsionaalsust täiendavalt hinnata, sest see on igal juhul ebaproportsionaalne.

20. Eelnevat kinnitab asjaolu, et EIK ei ole pidanud kinnipeetavate hääletamisõiguse rikkumise tuvastamisel järjepidevalt oluliseks kinnipeetava õiguste piirangu proportsionaalsuse täiendavat hindamist, kui kindlaks on tehtud piirangu üldine ja automaatne iseloom. Nii on EIK korduvalt tuvastanud raskete kuritegude toimepanemise eest eluaegset vangistust (*life imprisonment*)⁶ kandvate isikute õiguste rikkumise üldise ja automaatse valimisõiguse piirangu rakendumisel nende suhtes.

21. Kokkuvõttes olen seisukohal, et vaidlustatud normide põhiseaduspärasuse kontrollimine kohtu poolt algatatud põhiseaduslikkuse järelevalve menetluses (konkreetses normikontrolli menetluses) on lubatav ning peab hõlmama esmajärjekorras selle hindamist, kas nad vastavad üldistele EIKonv-ist ja põhiseadusest tulenevatele proportsionaalsele valimisõiguse piiramise süsteemile esitatavatele nõuetele. Kui pidada käesolevas asjas kohaseks I kohtuastme poolt rakendatud käsitlust põhiseaduspärasuse kontrolli teostamisest, ei oleks kaebajate EIKonv-ist ja põhiseadusest tulenevate õiguste täieulatuslik ja efektiivne kaitsmine võimalik.

olukord, et kohus asub konkreetse juhtumi pinnalt seisukohale, et sellistel asjaoludel ei ole valimisõiguse piirang proportsionaalne (ehk on põhiseadusega vastuolus). Sellega on aga seadusandjalt sisuliselt võetud mänguruum ka tulevikus juhtumile sarnastel asjaoludel valimisõigust piirata. Nii saame tulemuseks, et seadusandja asemel paneb kinnipeetavate valimisõiguse piirid paika kohus.

⁴ Vt ülevaadet EIK-i asjakohasest praktikast tagapool, p 22 jj.

⁵ Vt Hirst, p 72.

⁶ EIK otsus asjas Hirst; EIK on tuvastanud eluaegset vangistust kandva isiku hääletamisõiguse rikkumise ka oma 8.04.2010 otsuses asjas Frodl vs. Austria; Samuti on EIK pidanud lubatavaks muude raskete kuritegude eest pikaajalisi vanglakaristusi kandvate isikute avaldusi, nt 4.07.2013 otsus asjas Anchugov ja Gladkov vs. Venemaa.

2.3. Asjassepuutuvate normide vastavus põhiseadusele ja EIKonv-ile

22. Järgnevalt kontrollin vaidlusaluste normide vastavust põhiseadusele.⁷ Ringkonnakohus on näinud vaidlustatud normide põhiseadusevastasust eelkõige nende vastuolus EIKonv-i 1. protokolliga artikliga 3 ja selle EIK-i poolse rakendamispädevusega. Kuna EIKonv on Riigikogu ratifitseeritud välisleping, mis on Eesti õiguskorra lahutamatu osa ja millel on põhiseaduse § 123 lõikest 2 tulenevalt prioriteet Eesti seaduste või muude aktide suhtes, siis tuleb nimetatud normide põhiseaduspärasuse hindamisel ka kontrollida, kas need vastavad EIKonv-ist ja selle rakendamispädevusest tulenevatele nõuetele.⁸ Kui vaidlustatud normid on selges vastuolus EIKonviga ja selle EIK-i poolse rakendamispädevusega, on need ühtlasi vastuolus põhiseadusega ning puudub vajadus asuda edasiselt hindama nende vastavust põhiseadusele (eelkõige on käesoleval juhul asjakohased põhiseaduse §-d 11, 57 ja 58).

23. EIKonv-i 1. protokolliga artikli 3 kohaselt kohustuvad lepinguosalisel mõistlike ajavahemike järel läbi viima salajase hääletamisega vabu valimisi tingimustel, mis tagavad rahva vaba tahteavalduse seadusandja valimisel. Hoolimata normi objektiiv-õiguslikust sõnastusest tulenevad sellest EIK-i käsitluses subjektiivsed õigused, sh õigus parlamendivalimistel hääletada (aktiivne valimisõigus) ja kandideerida (passiivne valimisõigus).⁹ Samad õigused näeb ette ÜRO kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikkel 25.

24. Kuigi EIK on rõhutanud, et aktiivset valimisõigust tagavat EIKonv-i sätet tuleb tõlgendada demokraatlikus riigis üha laiema isikute ringi hääletamisõigusega hõlmamise kasuks, ning valimiste üldisus on EIKonvi aluspõhimõtteks¹⁰, ei välista EIKonv siiski hääletamisõiguse mõistlikku piiramist¹¹. Liikmesriikidel on selliste piirangute kehtestamisel lai kaalutlusruum.¹² Kuid piirangud ei või kujuneda selliseks, mis moonutaksid hääleõiguslike isikute vaba tahte kujunemist hääleõiguse teostamisel, ega töötada läbi teatud isikute grupi või kategooria välistamise vastu valimisprotseduuride eesmärgile selgitada üldistel valimistel välja rahva tegelik tahe.¹³ Niisugused hääletamisõiguse piirangud riivavad hääletamisõiguse tuuma, väljuvad riigile ettenähtud kaalutlusruumist ning kujutavad endast EIKonvi rikkumist.

25. Nagu muude isikute puhul, nii kehtib sama põhimõtteliselt ka kuriteo toimepanemise eest vanglakaristust kandvate isikute suhtes.¹⁴ EIK-i järjekindla praktika kohaselt väljub liikmesriikide kaalutlusruumist ja on seega EIKonv-iga vastuolus selliste piirangute seadmine aktiivse valimisõiguse teostamisele, mis rakenduvad kinnipeetava suhtes üldiselt, automaatselt ja eristamatult (*general, automatic and indiscriminate*) tulenevalt üksnes tema kinnipeetava-

⁷ Märgin, et nii õiguskantsler Allar Jõks kui ka õiguskantsler Indrek Teder on oma praktikas juba analüüsinud kuriteo toimepanemise eest süüdi mõistetud ja vanglakaristust kandvate isikute hääletamisõiguse piirangu põhiseaduspärasust Riigikogu valimisel ning asunud seisukohale, et hääletamisõiguse RKVS § 4 lõikest 3 ja § 22 lõikest 3 tulenev piirang ei ole mõõdukas ning seega ka kooskõlas põhiseadusega. Vt [õiguskantsleri 2006. aasta tegevuse ülevaade](#), lk 62 jj.; õiguskantsleri 03.2006 kiri nr [6-8/051820/0601632](#); õiguskantsleri seisukoht põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 4-3-104-12, õiguskantsleri 19.11.2012 kiri nr [9-2/121487/1205257](#). Ka Riigikohus on oma varasemas praktikas korduvalt juhtinud tähelepanu sellele, et RKVS-i eelnimetatud normid võivad olla vastuolus põhiseaduse §-dega 57 ja 58 ning EIKonv protokolliga 1 artikliga 3, vt RKPJK 23.03.2011 otsus asjas nr 3-4-1-7-11, p 11; RKPJK 22.01.2013 määrus asjas nr 3-4-1-26-12, p 38.

⁸ RKÜK 6. jaanuari 2004. a otsus asjas nr 3-1-3-13-03, punkt 31; RKÜK 22.03.2011 otsus asjas nr 3-3-1-85-09, p 73 ja RKPJK 4.04.2011 otsus asjas nr 3-4-1-9-10, p 54.

⁹ Hirst, p 57.

¹⁰ Hirst, p 59.

¹¹ Hirst, p 60 jj.

¹² Hirst, p 60.

¹³ Hirst, p 62.

¹⁴ Hirst, p 63 jj.

staatusest ja võtmata arvesse tema poolt sooritatud kuriteo raskust ning iseloomu, karistuse pikkust ja muid üksikjuhtumi asjaolusid (*irrespective of the length of their sentence and irrespective of the nature or gravity of their offence and their individual circumstances*).¹⁵

26. Hääletamisõiguse äravõtmise ja konkreetse kinnipeetava käitumise ning juhtumi asjaolude vahel peab kohtu käsitluses eksisteerima tuntav ja küllaldane seos¹⁶ (*a discernible and sufficient link between the sanction and the conduct and circumstances of the individual concerned*). Nimetatud kriteeriumidele mitte vastav vanglakaristust kandvate isikute hääletamisõiguse üldine (*blanket*) piirang on igal juhul eproportsionaalne EIKonv 1. protokolli artiklist 3 tulenevate õiguste suhtes.¹⁷

27. Õigus sellisele konkreetse juhtumi asjaolusid arvesse võtvale otsustamisele oma hääletamisõiguse piiramise üle on kinnipeetaval sõltumata sellest, kui rasked on tema poolt toime pandud kuriteod ning kas tema hääletamisõigust EIKonv nõuetele vastava kaalumissüsteemi raames ka tegelikult piiratakse.¹⁸

28. Nimetatud seisukohtade universaalset kehtivust on EIK oma hilisemas praktikas jätkuvalt kinnitanud¹⁹ ning tuvastanud neile tuginedes riigisisese õiguse vastuolu EIKonviga Ühendkuningriigi kõrval ka nt Austrias²⁰, Türgis²¹, Rumeenias²² ja Venemaal²³.

29. RKVS §-d 4 lõige 3 ja 22 lõige 3 välistavad süüdi mõistetud kinnipeetava isiku osavõtu hääletamisest Riigikogu valimistel automaatselt ja üldiselt. Normid ei loo mingit seost konkreetsete toime pandud kuritegude iseloomu ja raskuse, karistuse pikkuse ning hääletamisõigusest ilmajätmise vahel, diferentseerimata aktiivsest valimisõigusest ilmajätmisel vähimalgi määral erinevaid kinnipeetavate gruppe. Käsitlev piirang on sisuliselt kattuv asjas Hirst EIK-i poolt analüüsitud ja EIKonviga vastuolus olevaks tunnistatud piiranguga.

30. Kokkuvõttes tuleb järeldada, et RKVS § 4 lõikest 3 ja § 22 lõikest 3 tulenev kuriteos süüdi mõistetud ja vanglakaristust kandvate isikute aktiivse valimisõiguse piirang on selges vastuolus EIKonv 1. protokolli artiklist 3 tulenevate nõuetega ja põhiseaduse § 123 lõikest 2 tulenevalt ka põhiseadusega. Kuna ka Eesti õiguskorras on kehtiv üldise valimisõiguse põhimõtte Riigikogu valimistel, ning selle õiguse piiramine on võimalik üksnes kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, on vaidlustatud sätted ühtlasi vastuolus põhiseaduse §-dega 11, 57 ja 58.²⁴

III Kokkuvõtte

31. Kokkuvõttes leian, et RKVS § 4 lõige 3 ja § 22 lõige 3 on vastuolus Eesti Vabariigi põhiseaduse §-dega 11, 57, 58 ja § 123 lõikega 2 ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIKonv) lisaprotokolli 1 artikliga 3 nende koostoimes

¹⁵ Hirst, p 82.

¹⁶ Hirst, p 71.

¹⁷ Hirst, p 82.

¹⁸ Hirst, p 72.

¹⁹ Vt Ühendkuningriigi kohta EIK-i 23.11.2010 otsus asjas Greens ja M.T. vs. Ühendkuningriik; 12.08.2014 otsus asjas Firth jt. vs. Ühendkuningriik; 10.02.2015 otsus asjas McHugh jt vs. Ühendkuningriik. Itaalia kohta EIK 22.05.2012 otsus asjas Scoppola vs. Itaalia (3).

²⁰ EIK 8.04.2010 otsus asjas Frodl vs. Austria.

²¹ EIK 17.09.2013 otsus asjas Söyler vs. Türgi; 21.10.2014 otsus asjas Murat Vural vs. Türgi.

²² EIK 1.07.2008 otsus asjas Calmanovici vs. Rumeenia; 13.11.2012 otsus asjas Cucu vs. Rumeenia.

²³ EIK 4.07.2014 otsus asjas Anchugov ja Gladkov vs. Venemaa.

²⁴ vt kuriteos süüdi mõistetud kinnipeetavate isikute hääletamisõiguse piiramist võimaldava PS § 58 kujunemislool kohta õiguskantsleri viidatud seisukohad allmärkuses 7.

osas, milles välistavad kõigi kohtu poolt kuriteos süüdi mõistetud ja vanglakaristust kandvate isikute õiguse hääletada Riigikogu valimistel.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri ülesannetes